

บทที่ 5

บทสรุป

ประเด็นการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ของภาคนิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อเป็นการศึกษาว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นกลางไทยจะสามารถเป็นไปได้ในทิศทางใด โดยเฉพาะในยุคแห่งการพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์ หากพิจารณาถึงบทบาทของชนชั้นกลางไทยแล้วสามารถแบ่งชนชั้นกลางได้ของเป็นสองแนวทาง คือ ชนชั้นกลางที่มีแนวคิดอุดมการณ์แบบมาร์กซิสต์และชนชั้นกลางที่มีแนวคิดอุดมการณ์แบบเสรีนิยม ซึ่งมีพฤติกรรมและแนวความคิดทางการเมืองเริ่มมีความแตกต่างชัดเจนมากขึ้นเรื่อย ๆ ความแตกต่างที่เกิดขึ้นทำให้ไม่อาจกล่าวสรุปความคิด พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นลักษณะของชนชั้นกลางทั้งหมดได้

การเริ่มปรากฏให้เห็นของชนชั้นกลางสืบเนื่องมาตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 จนมาถึงจุดเปลี่ยนอีกครั้งการวางแผนสร้างชนชั้นกลางกับการวางแผนการพัฒนาประเทศภายใต้ระบบทุนนิยมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ. 2501 เรื่อยมา ชนชั้นกลางกลุ่มนี้เติบโตภายใต้การเร่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศในยุคสงครามเย็น และภายใต้แผนการปกครองของเผด็จการอำนาจนิยม ที่คงประชาธิปไตยไว้เพียงแคชื่อ จนถึงปัจจุบันในยุคการแข่งขันอันไร้ขอบเขตและเต็มไปด้วยค่านิยมสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นสากล อิทธิพลของแนวคิดแบบนีโอคลาสสิกก็ยังคงอยู่ เห็นได้จากการชูชาวัตตุนำไปสู่คุณค่าที่น่าวิตก และอันตรายคือความคลั่งไคล้หลงใหลแต่เรื่องของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยไม่ได้คำนึงว่าการขยายตัวแบบไม่มีขอบเขต ในที่สุดแล้วจะนำไปสู่การทำลายระบบนิเวศน์ และทรัพยากรธรรมชาติ พร้อม ๆ กับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจและกลไกของรัฐ ที่เข้ามาควบคุมชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์มากขึ้น จนกลายเป็นอุปสรรคของพัฒนาการความเป็นมนุษย์ ปัจจุบันความคลั่งไคล้ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มิได้เป็นเพียงค่านิยม แต่ได้กลายเป็นอุดมการณ์ที่มีอิทธิพลครอบงำความคิดคนทั้งในประเทศเสรีนิยมและสังคมนิยมด้วย¹

¹ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, รัฐศาสตร์แนววิพากษ์, (กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), น. 244.

ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนของชนชั้นกลางในช่วงเหตุการณ์ตุลาคม พ.ศ. 2514 – ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้รับอิทธิพลจากการศึกษาแนวคิดมาร์กซิสต์และเป็นที่นิยมในกลุ่มนักศึกษา ปัญญาชน ส่งผลให้การแสดงออกและการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเน้นหนักไปที่การเรียกร้องให้เกิดความยุติธรรมต่อต้านการกระทำที่ขัดต่อสิทธิเสรีภาพตามหลักประชาธิปไตย ได้เริ่มเลือนหายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในขณะที่ชนชั้นกลางอุดมการณ์แบบเสรีนิยมในช่วงปี พ.ศ. 2514 บางส่วนสนับสนุนแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่ท่าทีของกลุ่มนี้ก็เปลี่ยนไปในช่วงปี พ.ศ. 2519 กลับไม่สนับสนุนสังคมนิยมและเข้าร่วมขบวนการปราบปรามลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยมองว่าเป็นภัยอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจเสรี เป็นเพราะการเรียกร้องของชนชั้นกลางที่มีนักศึกษาเป็นแกนนำถูกมองว่าเป็นการสร้างควมวุ่นวายให้แก่สังคมมากกว่าเป็นการสร้างความเป็นธรรมในสังคม อีกทั้งได้รับอิทธิพลการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์จากกลุ่มประเทศเสรีตะวันตก เป็นเหตุให้แนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมให้ยุติธรรมมากขึ้นอ่อนแอลงมาก ในขณะที่ชนชั้นกลางอุดมการณ์แบบเสรีสามารถเติบโตไปเรื่อย ๆ ภายใต้การเมืองแบบกึ่งประชาธิปไตยกึ่งเผด็จการ เศรษฐกิจแบบทุนนิยมและภายใต้การขยายตัวของกระแสเศรษฐกิจการค้าเสรีของโลก

จนกระทั่งสถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากการสิ้นสุดของสงครามเย็น โดยมีกระแสโลกาภิวัตน์เข้ามาแทนที่ สำหรับประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากค่านิยมในทุกมิติ โดยเฉพาะในยุคแห่งการปฏิรูปการเมืองไทย โดยมีความหวังว่าแนวทางที่ได้้นำเอาวิธีการที่ประเทศอื่นใช้และมีนำมาบรรจุไว้การร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 และจะสัมฤทธิ์ผลดังเช่นที่เกิดกับประเทศอื่น ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นหลายประการดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว แต่ทั้งนี้นับตั้งแต่ได้เริ่มใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนมาเกือบ 10 ปี กลับเกิดผลที่ต่างจากเป้าหมายหลายประการ เช่น สถาบันทางการเมืองที่สำคัญเพื่อสร้างการเมืองประชาธิปไตยยุคใหม่คือพรรคการเมือง ปัจจุบันได้รับการยอมรับจากมหาชนน้อยมาก เนื่องจากมองพรรคการเมืองเป็นองค์กรของบุคคลหรือคณะบุคคลมากกว่าเป็นองค์กรการเมืองที่เป็นของประชาชน ที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างจริงจัง² อันเนื่องมาจากพรรคการเมืองก็คือการรวมตัวทุนขนาดใหญ่ขึ้นเอง ปัญหาที่เกิดกับพรรคการเมืองเป็นหนึ่งในปัญหาที่รัฐธรรมนูญได้

² นรนิติ เศรษฐบุตร, นัยประชาธิปไตยในวิถีการเมืองไทย, (กรุงเทพ : วิชาสา, 2543), น. 59.

สร้างไว้ ในขณะที่ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจยิ่งกลับเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าชนชั้นกลางไทยไร้ซึ่งศักยภาพทางการเมือง แม้ว่าการเรียกร้องเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 จะเป็นการแสดงออกและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 บทบาทเหล่านั้นได้หายไปจากสังคมไทย อีกทั้งชนชั้นกลางมักมีมุมมองว่าคนชนบทเป็นกลุ่มที่ทำให้เกิดการเมืองไม่มีคุณภาพ การเลือกนักการเมืองเข้ามาก็เพื่อหวังพึ่งพาอาศัยอำนาจ บารมีที่จะได้ตามมาตลอดเวลา แต่คนชนบทมีแนวโน้มที่พึ่งตนเองมากกว่าชนชั้นกลางในเมือง เพราะฉะนั้นการที่ชนชั้นกลางในเมืองคิดว่าคนชนบทจะคิดเหมือนตนเองเป็นเรื่องธรรมดา เพราะชนชั้นกลางอยู่ใกล้กับอำนาจศูนย์กลาง อยากได้อะไร การช่วยของรัฐบาลเร็วก็เลยมีความคาดหวังในการพึ่งพามากกว่า³ ความแตกต่างระหว่างนักธุรกิจและคนชั้นกลางที่อยู่ในเวทีการเมือง กับกลุ่มธุรกิจและคนชั้นกลางทั่วไปในสังคมเมือง จะยังคงอยู่และอาจจะเพิ่มมากขึ้น⁴

รัฐบาลพลตำรวจโททักษิณ ชินวัตรได้รับการสนับสนุนจากคนส่วนมากของประเทศจากการใช้นโยบายประชานิยม ซึ่งคนกลุ่มนี้ไม่เคยได้รับผลประโยชน์จากระบบการเมืองประชาธิปไตยเลย อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากคนที่อยู่ในโลกของทุนนิยมสุดขั้วหรือขบวนการโลกาภิวัตน์นั่นเอง เนื่องจากอภิมหาโครงการต่าง ๆ ที่ดึงดูดความสนใจจากทุนขนาดใหญ่ได้เป็นอย่างมาก⁵ ถึงแม้ว่าจะเป็นครั้งแรกของการเมืองไทยที่พรรคไทยรักไทยสามารถจัดตั้งรัฐบาลเพียงพรรคเดียวในการชนะการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 ของดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลตำรวจโททักษิณ แต่หลังจากนั้นไม่นานการเมืองไทยกลับทำให้คนทั่วไปรู้สึกว่าการเกิดความไม่

³ สินีพร มฤคพิทักษ์, “ประเทศไทยโชคดีที่มีรัฐบาลไทยรักไทย,” เนชั่นสุดสัปดาห์ 13, 662 (กุมภาพันธ์ 2548) : 13.

⁴ เสกสรรค์ ประเสริฐกุลได้อธิบายไว้ว่า ถึงชนชั้นนำทางการเมืองในระบอบรัฐสภาจะมีนโยบายรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจและกลุ่มคนชั้นกลางในเมือง แต่ความสามารถยังอาจจะไม่ได้รับการยอมรับโดยง่าย อีกทั้งพฤติกรรมทางการเมืองที่ถูกกำหนดโดยชนบท ความไม่คล่องตัวของระบบแบบรวมศูนย์ที่ระบอบรัฐสภายังต้องพึ่งพิง ความอ่อนแอของระบบพรรคการเมือง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่สามารถก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างนักเมืองอาชีพกับกลุ่มธุรกิจและคนชั้นกลาง ซึ่งเป็นฐานทางเศรษฐกิจสังคมของพวกเขาทั้งสิ้น

⁵ กตัญญู ประยุกต์ศิลป์, “มวลชนคนรากหญ้าคือรากฐานระบอบทักษิณ,” เนชั่นสุดสัปดาห์ 14, 719 (มีนาคม 2549) : 15.

ชอบธรรมในการบริหารของรัฐบาลชุดนี้ โดยเฉพาะกลุ่มคนในเมืองซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ออกมาคัดค้านอำนาจรัฐในครั้งล่าสุดส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้การรวมกลุ่มต่อต้านอำนาจรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมีสาเหตุหลายประการ ประเด็นหลัก ๆ ก็คือเริ่มไม่พอใจที่รัฐบาลมีความเข้มแข็งมากขึ้นจนยากที่จะตรวจสอบ แม้ว่าจะมีองค์กฤษฎีกาติดตามแต่ก็ได้ถูกแทรกแซงไปจนหมดแล้ว ในขณะที่กลุ่มคนจากต่างจังหวัดกลับมีท่าทีสนับสนุนพลตำรวจโททักษิณอย่างชัดเจน การชุมนุมในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการปะทะกันระหว่างกลุ่มคน 2 กลุ่มที่มีฐานคติมองการเมืองที่ต่างกันอย่างรุนแรงและมีแนวโน้มที่จะเกิดความรุนแรงยิ่งขึ้น ทางออกของความกดดันครั้งใหม่นี้ยากที่จะทำความเข้าใจแก่ทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะในฝ่ายของคนเมืองหรือชนชั้นกลาง จนกระทั่งเหตุการณ์ยุติลงด้วยการยึดอำนาจของทหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ที่ไม่ได้ใช้ความรุนแรงหรือได้รับการต่อต้านแต่อย่างใด เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2534

รัฐประหารครั้งนี้ไม่ใช่ความขัดแย้งหรือการปะทะกันระหว่างเผด็จการกับประชาธิปไตยที่จริงการรัฐประหารแทบทุกครั้งก็ไม่ใช่ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายเผด็จการกับประชาธิปไตยเสมอไป ส่วนมากเป็นความขัดแย้งระหว่างเผด็จการกับเผด็จการ ระหว่างผู้กุมอำนาจหรือชนชั้นนำต่อผู้กันเอง แต่รัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างฝ่ายหนึ่งซึ่งมีที่มาแห่งอำนาจผ่านการได้รับเลือกตั้งมาโดยชอบ กับอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเข้าไปยึดอำนาจ⁶ กองทหารซึ่งใช้ในวันที่ 19 กันยา เป็นปฏิกริยาของสังคมประชาธิปไตยต่อรัฐบาลซึ่งมีปัญหา และนี่เป็นสิทธิของสังคมประชาธิปไตยที่จะปกป้อง (defend) ตัวเอง จริงอยู่เป็นสิทธิของประชาธิปไตยที่จะปกป้องตัวเอง แต่ปกติสิทธิของประชาธิปไตยที่จะปกป้องตัวเองนั้นต้องตั้งคำถามประกอบหลายข้อ⁷ ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นกลางในกระแสโลกาภิวัตน์จะเป็นอย่างไรในอนาคตอาจพอจะสรุปได้ว่า การเมืองไทยยังคงต้องผ่านการเปลี่ยนแปลงอีกมากมายและจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงความคิดของผู้ที่จะเข้ามาบริหารเป็นเนืองจากชนชั้นกลางไทยไม่ได้มีจิตสำนึกทางชนชั้นที่ชัดเจนเป็นได้แค่การรวมตัวเรียกร้องในระยะสั้น ๆ เท่านั้น การกำหนดทิศทางของรัฐ

⁶ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, มุมมองทางปรัชญาการเมืองอริสโตเติลกับการรัฐประหาร 19 กันยา : เอกสารนำเสนอประกอบการบรรยาย ในการประชุมประจำปีทางรัฐศาสตร์ครั้งที่ 7 วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง "เสรีภาพ อำนาจ จริยธรรม กับ การเมืองไทย" [online], accessed 5 January 2007. Available from <http://www.midnightuniv.org/midnight2544/0009999808.html>

⁷ เรื่องเดียวกัน.

จึงมีความสำคัญต่อท่าทีและพัฒนาการของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไป ถึงจะสามารถเป็น
การเมืองที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากกว่านี้ ไม่เพียงแค่ชนชั้นกลางเท่านั้นแต่ยัง
หมายถึงชนชั้นอื่น ๆ ในสังคมด้วย ในขณะที่เหตุการณ์ทางการเมืองจะสามารถกลายเป็นบทเรียน
แก่แนวทางการเชื่อของทุกฝ่าย ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตยจะยิ่งทวีความซับซ้อน
มากขึ้นเนื่องจากการผูกติดกับโลกเสรี ซึ่งการปฏิเสศโลกาภิวัตน์ในด้านเศรษฐกิจอย่างสิ้นเชิงคง
เป็นไปได้ หากแต่จะต้องระมัดระวังในการเลือกบริโศคค่านิยมว่าจะเปลี่ยนไปสู่โลกาภิวัตน์
มากกว่านี้หรือพยายามมองถึงผลเสียที่จะตามมาหากที่เคยเป็นมา

ดังนั้นการความพยายามในการสรุปให้ชนชั้นกลางสามารถเป็นชนชั้นสำคัญในการ
ผลักดันทางการเมืองแบบประชาธิปไตย คงต้องกลับทบทวนอีกครั้งว่าชนชั้นกลางไทยพร้อมหรือ
ยังที่จะเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว ณ วันนี้ การที่ชนชั้นกลางไทยเติบโตในสังคมศักดินาในยุค
เริ่มแรก เช่น พ่อค้า นักหนังสือพิมพ์ ข้าราชการ และเริ่มมีความเป็นชนชั้นและเพิ่มความ
หลากหลายในอาชีพการงานมากขึ้นในระบบทุนนิยม อันเนื่องมาจากการสร้างนโยบายผลิตชนชั้น
กลางจากรัฐเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับการขยายตัวของทุนนิยมในยุคแรกเริ่ม การวางระบบ
สร้างงานและคนทำงานก็มาจากรัฐทั้งสิ้น ชนชั้นกลางในยุคนี้จึงไม่ต้องดิ้นรนเพื่อเสาะแสวงหา
อาชีพ การเน้นการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจโดยไม่ต้องมีความกังวลเรื่องการเมืองยิ่งทำให้ชนชั้น
กลางยอมรับอำนาจของรัฐแต่โดยดี ทำให้เกิดความเคยชินกับการใช้อำนาจแบบสั่งการ ดังนั้น
เมื่อเกิดการต่อต้านรัฐขึ้นมา จึงกลายเป็นเหตุการณ์ที่มักสร้างความตื่นเต้นในสายตาค้นทั่วไป

อีกทั้งยังสามารถนำเอาเรื่องผลประโยชน์มาพิจารณาถึงอุดมการณ์/ความคิดของชนชั้น
กลางเองได้อีกถึงสองรูปแบบคือชนชั้นกลางนักปฏิรูปที่มองผลประโยชน์ส่วนรวมกับชนชั้นกลาง
ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ซึ่งปริมาณของชนชั้นกลางนักปฏิรูปนั้นมีจำนวนไม่มากพอที่จะโน้มน้าว
ให้คนในสังคมหลุดพ้นจากการครอบงำทางความคิดโดยรัฐ ชนชั้นนำ นักธุรกิจและทุนนิยมเสรี
ชนชั้นกลางกลุ่มนี้น่าจะเป็นกลุ่มที่สามารถสร้างความต่อเนื่องในการเคลื่อนไหวทางการเมืองได้
เป็นอย่างดี ในขณะที่ชนชั้นกลางที่มีอุดมการณ์ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มกลับเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด
ถึงแม้ว่าการแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรอบสิบกว่าปีที่ผ่านมาได้รับการกล่าวขานใน
ฐานะตัวแปรสำคัญในการกำหนดอนาคตการเมืองไทย ในความเป็นจริงแล้วจากการพิจารณาถึง
ความสนใจของชนชั้นกลางไทยกลุ่มนี้ กลับพบว่าประเด็นที่ชนชั้นกลางสนใจมากได้แก่ ความ
สนใจในเรื่องการร่างรัฐธรรมนูญ การแก้ไขกฎหมายที่วางบรรทัดฐานของสังคมหรือรัฐบาลมี
นโยบายทางการเงินอย่างไรเพื่อดึงดูดนักลงทุนเสียมากกว่า ในขณะที่การเรียกร้องเพื่อคุณภาพ
ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกลับกลายเป็นการเรียกร้องจากกลุ่มชาวนา/เกษตรกร เรียกร้องให้รัฐเข้ามา

ดูแลในการจัดสรรทรัพยากร ราคาผลผลิต การสร้างเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เป็นต้น ในขณะที่ชนชั้นกลางไทยไม่ค่อยออกมาเรียกร้องเรื่องคุณภาพชีวิตสักเท่าไร จึงไม่น่าแปลกใจจากสภาพของเมืองที่รวบรวมชนชั้นกลางไว้มากที่สุด มักเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยความเสื่อมโทรม/สกปรกไร้ความรับผิดชอบต่อ ชนชั้นกลางไทยมักเรียกร้องให้รัฐเข้ามาดูแลช่วยเหลือแต่ไม่ต้องการเข้ามาส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั่น เช่น ชนชั้นกลางต้องการให้มีการจัดการขยะเพื่อความสะดวกและความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยเป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร/เทศบาลต้องเข้ามาจัดการดูแล แต่ชนชั้นกลางกลับไม่ได้ใส่ใจว่าตนได้ผลิตปริมาณขยะมากน้อยเพียงใด ขยะที่เกิดจากการใช้ของตนมีผลต่อความยากลำบากในการทำลายหรือไม่และก็ไม่รู้ด้วยว่าขยะที่ทิ้งไปแล้วนั้นสุดท้ายกระบวนการนั้นจะไปสิ้นสุดที่ใด ซึ่งเป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่าขยะย่อมไม่ตกค้างอยู่ในชุมชนตัวเองแน่นอน ชนชั้นกลางไทยมักสร้างมาตรฐานต่อส่วนต่าง ๆ ของสังคม

สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าชนชั้นกลางไทยขาดอุดมการณ์และจิตสำนึกในการดำรงชีวิต ส่งผลให้การเรียกร้องทางการเมืองไม่มีความต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อชนชั้นกลางเองก็ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในสังคมจึงทำให้พลังของชนชั้นกลางไทยไม่มีอำนาจพอที่กดดันรัฐบาลหรือนักการเมืองได้ตลอดเวลา จึงทำให้ชนชั้นกลางเข้าไปมีส่วนทางการเมืองไทยได้ในระดับผิวเผินเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการตรวจสอบควบคุม พื้นที่ทางการเมืองจึงกลายเป็นของบุคคลกลุ่มเล็กในสังคม ชนชั้นกลางไทยเป็นชนชั้นที่มีความรู้สึกร่วมแบบกลุ่มมากกว่าที่จะมีความรู้ร่วมแบบชนชั้น ส่วนใหญ่โดยมักจะมองผลประโยชน์เป็นเส้นตรงหรือมองด้านเดียวและยังถูกรอบงำจากรัฐง่าย ๆ เพราะมีการติดอิงกับรัฐเสมอมา อีกทั้งยังไม่ยอมรับและเรียนรู้ความแตกต่างและความซับซ้อนของสังคม ชนชั้นกลางไทยจึงไม่พร้อมที่จะเป็นหลักในการผลักดันการเมืองไทยตามระบอบประชาธิปไตย